

Suočavanje

POVODOM SUĐENJA "ZVORNIČKOJ GRUPI"

ZAHTEVAN PROCES

Mirjana Kusmuk "Nezavisne novine", Banjaluka

Zločini na teritoriji zborničke opštine koji su 1992. počinjeni nad Bošnjacima, sudeći prema svireposti, svrstavaju se među najgora zločine počinjene tokom ratova na prostoru bivše Jugoslavije. Svedoci ratnih dešavanja u ovom gradu navode da su pripadnici "Žutih osa", nakon što su iz Zbornika protjerali sve bošnjačke porodice i njihovu imovinu, počeli da maltretiraju srpske žitelje ovog grada

Stanovnici Zbornika pričaju kako su ovom opštinom, od početka ratnih dešavanja u aprilu 1992. pa do avgusta meseca iste godine vladale "Žute ose". Bili su "gospodari grada, puta koji vozi kroz Zbornik i graničnog prelaza prema Srbiji".

"Oni su zaveli strahovladu i svi smo se plašili. Nismo smjeli da sa prvim sumrakom otvorimo prozore i pogledamo šta se zbiva. Cijeli Zbornik bio je jedan veliki zatvor, kojim je upravljala četa razbojnika", kaže jedan žitelj Zbornika, koji ne želi da mu otkrivamo ime.

Grupa "Žute ose" formirana je 12. aprila 1992. godine u Zborniku kao specijalna jedinica srpskih dobrovoljaca pod komandom Vojina Vučkovića iz Umke.

Zlato, marke i golfovi

Svjedoci ratnih dešavanja u ovom gradu navode da su pripadnici "Žutih osa", nakon što su iz Zbornika protjerali sve bošnjačke porodice i njihovu imovinu, počeli da maltretiraju srpske žitelje ovog grada.

Kulminiralo je kada su počeli da zaustavljaju ministre u tadašnjoj Vladi RS koji su često putovali na relaciji Beograd - Pale kroz Zbornik, zbog čega je donesena odluka o njihovom hapšenju.

Specijalna policija upućena sa Pala uhapsila je oko 70 pripadnika "Žutih osa" u avgustu 1992. godine, pod sumnjom da su pljačkali i bošnjačko, ali i srpsko stanovništvo. Odvedeni su u zatvor u Bijeljini, a odatle protjerani u Srbiju. Policija je od njih tada oduzela 27 kilograma opljačkanog zlata, 600.000 DM i 50 golfova.

Samo protiv jednog od njih - Duška Vučkovića zvanog Repić, MUP RS podigao je krivičnu prijavu, koja nikada nije dobila sudski epilog.

Zanimljivo je da je akciju hapšenja "Žutih osa" operativno pripremio tada prvi čovjek zborničke kancelarije Državne bezbjednosti RS u osnivanju Goran Žugić, koji je krajem maja 2000. ubijen u Podgorici i čije ubistvo nikada nije rasvijetljeno.

"Žugić je otišao iz Zbornika jer su mu pripadnici 'Žutih osa' prijetili ubistvom. Da mora hitno da ode i da se skloni upozorio ga je Rajko Dukić predsjednik Opštine Milići do kojeg su stigle ove prijetnje. Žugić je nakon toga otišao u Crnu Goru odakle je bio porijeklom i prvo je postao šef policije u Herceg Novom, a potom u Podgorici. U trenutku ubistva bio je savjetnik za bezbjednost tadašnjeg predsjednika Crne Gore Mila Đukanovića", kaže izvor blizak policijskim strukturama toga vremena.

On dodaje da je "slučaj Zbornik" veoma zanimljiv i zahtjevan proces pogotovo ako se zna da su kroz ovaj grad 1992. godine prošli i Željko Ražnatović Arkan i Milorad Ulemek Legija koga su zajedno sa Vojinom Vučkovićem, komandantom "Žutih osa", kod Zbornika zarobili muslimanski vojnici ali su kasnije razmijenjeni.

Suđenje u Šapcu

U novembru 1993, braću Vučković uhapsili su pripadnici MUP-a Srbije u Šapcu, pod prvom optužbom za ratni zločin protiv civilnog stanovništva podignutom u Srbiji.

Duško Vučković je odlukom Vrhovnog suda Srbije 1998. godine osuđen na deset godina zatvora u kojoj kazni je i kazna za krivično delo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva izvršeno na području opštine Zbornik. Drugi deo kazne izrečen je u sticaju za krivično delo silovanja. Njegov brat Vojin Vučković

osuđen je za krivično delo nedozvoljeno držanje vatrenog oružja i municije.

Presudom Vrhovnog suda Srbije nije dovedena u sumnju utvrđena smrt 17 i ranjavanje 20 Bošnjaka u Domu kulture u Čelopeku u prvostepenoj presudi Okružnog suda u Šapcu, kao i da je silovao Husniju Čorić, te je on oslobođen optužbi.

Tokom suđenja u Šapcu, Vojin Vučković je izjavio da je formiranju grupe prisustvovao komandant TO Zvornika Marko Pavlović, te lider SDS-a za Zvornik Branislav Grujić.

Sam Marko Pavlović kasnije je rekao da je njegovo pravo ime Branko Popović, da je iz Sombora, iz Vojvodine, i da ga je u Zvornik "dovela tajna policija". On nikada nije bio pozvan kao svjedok na suđenje Vučkovićima, pod obrazloženjem da se nije mogao utvrditi njegov pravi identitet.

Zločin nad zločinima

Suđenje optuženima za zločine počinjene u Zvorniku 1992. godine počelo je krajem novembra prošle godine pred Većem za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu. Predstavnici Udruženja koji zastupaju Bošnjake stradale u Zvorniku 1992. godine nekoliko mjeseci poslije početka suđenja kažu da nisu zadovoljni optužnicom koja je podignuta za zločin u Zvorniku, ni zbog njenog sadržaja, a ni zbog broja i imena onih koji za ovaj zločin odgovaraju.

Za ratni zločin u Zvorniku, po optužnici koju je Tužilaštvo za ratne zločine Srbije podiglo 12. avgusta 2005. godine, za krivično delo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva u Zvorniku optuženi su ratni predsjednik

opštine Zvornik Branko Grujić, komandant TO Zvornik Marko Pavlović čije pravo ime je Branko Popović iz Sombora, te pripadnici paravojske formacije "Žute ose" Duško Vučković zvan Repić iz Umke, Dragan Slavković iz Kraljeva, Siniša Filipović iz Rume, Ivan Korać i Dragutin Dragičević.

Oni se terete da su od početka maja do polovine jula 1992. u opštini Zvornik prisilno preselili muslimanske civile iz sela Kozluk i Skočić u Mađarsku i ubili najmanje 19 civila u Domu kulture u Čelopeku i na poljoprivrednom dobru Ekonomija i u mestu Ciglana.

Za prisilno preseljenje 1.822 muslimanskih civila u Mađarsku optuženi su Grujić, tadašnji predsednik opštine Zvornik, i Popović, tada komandant Štaba Teritorijalne odbrane u Zvorniku. Za ubistva muslimanskih civila u Čelopeku, na Ekonomiji i Ciglani, pored Grujića i Popovića, optuženi su pripadnici jedinice "Žuta osa", u sastavu TO Zvornik, a to su Vučković, Slavković, Korać, Filipović i Dragičević. Prema optužnici, u Domu kulture bila su zatvorena 163 civila muslimanske nacionalnosti koje su pripadnici jedinice "Žute ose" zlostavljali. Nekima su urezivali krstove noževima na čelo, neke su sakatili ili su ih primoravali da se međusobno biju uz obećanje da će pobjedniku poštediti život. Ni to nije bilo dovoljno. U jednom trenutku, izveli su očeve i sinove na binu Doma kulture, naterali ih da se skinu i primorali ih na protivprirodni blud.

Ovaj zločin se, sudeći prema svireposti, svrstava među najgore zločine počinjene tokom ratova na prostoru bivše Jugoslavije.

"Velika sramota je što se optuženi terete za samo jedan mali dio od onoga što su uistinu počinili u Zvorniku. Deportovana je kompletna opština Zvornik. Što se tiče bošnjačke populacije, tu je bilo predviđeno etničko čišćenje. Pobijeno je oko 1.300 ljudi, oko 460 ljudi je stradalo kasnije u Srebrenici, gdje su našli utočište 1992. godine. Dakle, što se tiče Zvornika, oko 1.700 ljudi je stradalo", kaže predsjednik Udruženja nestalih i ubijenih Bošnjaka Zvornika Ahmet Grahić, komentarišući optužnicu.

On smatra da bi optužnica u slučaju Zvornik trebalo da obuhvati i događaje u Bijelom Potoku, Kamenici i Karakaju. "U to vrijeme nije bila formirana nikakva vojna jedinica, i ubijeni su mahom bili civili koji su u okruženju držani po mjesec - dva, i na kraju je izvršena njihova deportacija, odvajanje i ubistva. Od ukupnog broja stradalih 20 do 30 odsto su djeca", kaže Grahić.

Bijeli potok

Najveća tragedija dogodila se u Bijelom potoku.

"U Bijeli potok su 1. juna dovedeni Bošnjaci iz sedam zborničkih mjesnih zajednica. Kada su iz Bijelog potoka deportovani muškarci, istog dana su deportovani i članovi njihovih porodica, ali ne odmah prema Mađarskoj nego prema Tuzli do sela Memića. Deportacija koja je išla preko Srbije i Mađarske dogodila se tek nakon 27 dana", pojašnjava Grahić.

"Potrpali su u kamione, muškarce su odvojili od žena, roditelje od djece. Svi oni koji su bili sposobni za vojsku pohvatani su i odvedeni u srednjoškolski Centar u Karakaju. Autobusima "Drina transa " iz Zbornika prevezeni su do Pilice, odakle su vraćani u Karakaj, u nekakvu staru klaonicu prema Drini, gdje su ubijeni. To su poslednje informacije o tom maskru kojim se optužnica ne bavi", kaže Grahić. Ističe da porodice poginulih i nestalih traže i da se slikovito prikaže deportacija zborničkih Bošnjaka u Klisu 31. maja 1992. godine, a potom u Bijeli potok, gdje su ih čekali kamioni za prevoz rude.

Navodi da bi se na optužnici morala naći imena svih ključnih ljudi opštine Zbornik koji su tom periodu vodili vlast i politiku.

"Mnogo više ljudi bi trebalo da odgovara za zločine koji su se desili u Zborniku. Odgovorni se moraju naći pred licem pravde, jer nas niko ne može ubjediti da ključni ljudi opštine Zbornik i Kriznog štaba nisu znali za kompletan proces protjerivanja i pogubljenja", kaže Grahić.

Najavljuje da će predstavnici Udruženja, iako ne sumnjaju u fer sudski proces, budno pratiti šta se dešava i da će, ukoliko uvide nepravilnosti u toku suđenja, svoja prava tražiti kod viših međunarodnih instanci.

Hakija Smailović, sekretar Udruženja porodica zarobljenih i nestalih lica opštine Zbornik takođe ističe da je mnogo više ljudi odgovorno za zločin u Zborniku od broja onih kojima se danas sudi u Beogradu.

On kaže da je Kantonalno tužilaštvo Tuzla dostavilo detalje u vezi sa nekim od počinjenih zločina u Zborniku, ali mu nije poznato da li se radi konkretno o slučajevima u Bijelom potoku, Kamenici, i Karakaju.

Međutim, njegova verzija o zločinu u Bijelom potoku razlikuje se od Grahićeve, jer on tvrdi da su muškarci koji su od porodica odvojeni u Bijelom potoku strijeljani u Pilici, a ne kod stare klaonice na Drini.

Navodi da je iz grobnica koje su do sada otkrivene ekshumirano 601 tijelo, od kojih je 300 identifikovano.

"Ove identifikacije dovoljno govore o obimu zločina koji je učinjen. To su argumenti i dokazi koji svjedoče o svim dešavanjima u Zborniku. Kantonalno tužilaštvo Tuzla radilo je na prikupljanju podataka i svjedoka. Činimo sve što možemo da se što više svjedoka obrati Kantonalnom tužilaštvu kako bi dali izjave za proširenje optužnice", kaže Smailović.

I dok predstavnici bošnjačkih udruženja ne kriju nezadovoljstvo optužnicom i traže njeno proširenje, srpska politička javnost, kao i nevladine organizacije i udruženja u RS ne bave se ovim pitanjem na taj način.

Lazar Prodanović, poslanik Saveza nezavisnih socijaldemokrata iz Zbornika u Narodnoj skupštini RS kaže da svako ko je kriv za zločine koji su počinjeni prema civilnom stanovništvu treba da snosi odgovornost i kaže da vjeruje da je spisak onih koji su se našli na optužnici rađen na osnovu ranije utvrđenih postojećih elementa odgovornosti.

"Stvar Tužilaštva je da u toku procesa procjeni da li su se svi odgovorni za ono što se desilo u Zborniku 1992. godine našli na optužnici", kaže on i dodaje da vjeruje u Tužilaštvo.

TUŽILAC ZA RATNE ZLOČINE PRIMIO PORODICE OŠTEĆENIH IZ ZVORNIKA

Niko neće biti aboliran

Tužilac za ratne zločine Vladimir Vukčević primio je, u pauzi suđenja »Zborničkoj grupi«, porodice žrtava ratnih zločina počinjenih na području zborničke opštine 1992. godine.

Predstavnici porodica saopštili su tužiocu da su u Zborniku 1992. godine nad bošnjačkim stanovništvom počinjeni zločini većih razmera od onih koje obuhvata optužnica protiv Branka Grujića i drugih. »Naše optužnice nisu selektivne i nijedno lice neće biti abolirano«, istakao je tužilac Vukčević i dodao da će u »slučaju Zbornik«, zahvaljujući upravo porodicama žrtava koje su i svedoci događaja, biti još istraga. »Mi radimo deo po deo, i kada dođemo do nekog novog saznanja, mi ćemo ga svakako procesuirati«, istakao je tužilac za ratne zločine. Predstavnici porodica oštećenih preneli su veliku zahvalnost tužiocu i ponudili

svaki vid saradnje i pomoći. Oni su pozitivno ocenili uspostavljanje neposredne saradnje između Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije i Tužilaštva BiH.

Postupak i u BiH?

Ono što je u ovom predmetu ostalo nejasno jeste činjenica da je optužnica podignuta protiv sedam, a da se istraga vodila protiv devet ili deset osumnjičenih.

Naime u toku same istrage i prvih hapšenja osumnjičenih, istražni sudija Veća za ratne zločine Okružnog suda u Beogradu Miroslav Alimpić, koji je vodio istragu o ratnom zločinu u Zvorniku, kazao je da u tom predmetu postoji deset osumnjičenih od kojih je šest u pritvoru u Srbiji, dok su ostala četvorica državljani BiH i nalaze se na teritoriji te zemlje.

"Policija Srbije ne može ih uhapsiti, ali sa vlastima u BiH pregovara o načinu rešavanja tog pitanja. Pregovori su u toku i videće se na koji način će to biti rešeno. Postoje dve mogućnosti - da se sami jave u Srbiju i da im se sudi u Srbiji ili će taj deo koji se odnosi na državljane BiH biti prepušten tužiocu BiH", rekao je Alimpić.

On je dodao da je moguće da i u Srbiji i u BiH bude vođen postupak za ovaj slučaj.

Posle je uhapšen samo ratni načelnik opštine Zvornik, a nije objavljena nijedna informacija koja se tiče istrage koja je vođena protiv još dva ili tri lica.

Banjalučke "Nezavisne novine" tada su objavile da je jedan od osumnjičenih i Dragan Spasojević iz Zvornika, koji se kao ratni šef policije u Zvorniku takođe tereti za ovaj zločin. Navedno je da je zbog toga MUP Srbije tražio Spasojevića u njegovom stanu u Novom Sadu, što je ovaj oštro demantovao.

Tuzlanski tužioci u Beogradu

Tužioci iz Odeljenja za ratne zločine Tužilaštva u Tuzli Emir Ibrahimović i Muhamed Mustafić predali su sredinom februara kolegama iz Tužilaštva za ratne zločine Srbije novu dokumentaciju protiv Branka Grujića i ostalih.

Posebna pažnja prilikom ovog susreta posvećena je zločinu počinjenom u Bijelom Potoku 1. juna 1992. godine, odakle je 750 muškaraca, starosti od 15 godina pa naviše, odvedeno na područje Karakaja i ubijeno, istakla je Jasna Subotić, portparol Kantonalnog tužilaštva u Tuzli.

Dokazi koje su tužioci iz Tuzle predali kolegama u Beogradu tiču se i zločina u Domu kulture u Čelopeku gde je ubijeno 70 civila iz sela Divič kod Zvornika. Informacije koje su dostavili tužioci iz Tuzle odnose se i na ukupan broj žrtava za čije ubistvo su optuženi Grujić i pet pripadnika "Žutih osa". Tužilaštvo je dobilo podatke o 250 ekshumiranih i identifikovanih Zvorničana.

"Slučaj Zvornik biće završen kada tužilaštva u Republici Srbiji i BiH završe postupke koji se nalaze pred njima", ocenjuje zamenik tužioca za ratne zločine Milan Petrović posle ovog sastanka.